

УДК 343.98

DOI 10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.188-195

О. В. Баулін,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу наукової та
нормативно-методичної діяльності,
Київський науково-дослідний
інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
email: baulin_ov@ukr.net
ORCID 0000-0002-7858-1955

ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ПРИЧИНИ Й НАСЛІДКИ ПОМИЛОК ЕКСПЕРТА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

У науковій статті висвітлюються актуальні питання, обумовлені результатами дослідження поняття, видів, причин і наслідків помилок експерта в кримінальному судочинстві України. Розкривається сутність поняття помилок експерта в кримінальному судочинстві, зазначаються їхні системні властивості. Вказано, що помилка експерта – це здійснені ненавмисно неправильні судження, дії або висновки експерта, які об'єктивно відображають порушення законів логіки й нормативних положень, неправильне застосування експертної методики та науково-методичних рекомендацій чи допущення ним бездіяльності під час проведення експертизи в кримінальному провадженні, що унеможливили виконання завдань цієї експертизи. Здійснюється класифікація помилок експерта в кримінальному судочинстві та дається характеристика окремих видів помилок експерта, їх причин і наслідків. Звертається увага на сучасні наукові дискусії навколо проблеми помилок експерта в кримінальному судочинстві, на існуючі недоліки нормативно-правового регулювання та здійснення кримінально-процесуальної діяльності в Україні, що зумовлюють помилки експертів. Пропонуються способи розв'язання зазначених проблем.

Ключові слова: висновок експерта; досудове розслідування; експерт; експертиза, кримінальне судочинство, класифікація помилок експерта; кримінально-процесуальна діяльність, помилка експерта.

Постановка проблеми та її актуальність. Однією з характерних ознак сучасного кримінального судочинства в Україні стало активне використання сторонами кримінального провадження спеціальних знань, основною правовою формою якого є проведення судової експертизи із подальшим використанням під час доказування на стадії досудового розслідування або в процесі судового розгляду фактів і обставин, що мають суттєве юридичне значення, висновку експерта як процесуального джерела доказів. Від залучення незалежного від сторін судового процесу й суду судового експерта органи правосуддя очікують отримати повні та об'єктивно достовірні відповіді на поставлені йому як компетентному фахівцю в певній неюридичній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла питання. Від правильності відповідей на ці складні й важливі для сторін і деяких інших учасників кримінального провадження (потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача тощо) питання нерідко залежить справедливості підсумкового судового рішення як акту правосуддя, доля, права та інтереси фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, інтереси держави й суспільства. Саме така специфічна унікальність висновку експерта як особливого процесуального джерела доказів *a priori* обумовлює небажаність і навіть неприпустимість помилки експерта в системі кримінального судочинства, оскільки кожна помилка експерта у вирішенні важливого на стадії досудового розслідування або для кримінального провадження загалом питання має потенційно закономірну здатність спричиняти слідчі та судові помилки.

На жаль, у національній слідчій і судовій практиці відомі помилки експертів, унаслідок яких відбувалися незаконні обшуки та інші слідчі (розшукові) дії, застосовувалися заходи кримінально-процесуального примусу (затримання, тримання під вартною, арешт майна тощо), були засудженні невинуваті особи, а дійсні злочинці не завжди були встановлені й тому деяким

з них і досі вдається уникати кримінального покарання. Найбільш гучні з цих помилок пов'язані із діями медичного персоналу судово-медичних установ України в кримінальних провадженнях, що стали предметом уваги Європейського суду з прав людини, через неефективне розслідування в Україні фактів протиправного позбавлення конвенційного права особи на життя (справи «Матушевський і Матушевська проти України» [1]; «Хайло проти України» [2] та інші, зокрема й ті посиленням наглядом Комітету міністрів Ради Європи з метою вдосконалення механізму отримання доказів унаслідок проведення судово-медичної експертизи тощо).

Проте помилки допускають не лише експерти судової медицини, а й інших галузей судової експертизи. Невипадково ця проблематика привертала увагу В. М. Абрамової [3], В. П. Колмакова і В. К. Лисиченка [4, с. 275], В. Б. Первомайського [5], М. Г. Щербаковського [6] й багатьох інших криміналістів, судових психіатрів, психологів і медиків та представників інших галузей науки. І в останні роки інтерес науковців щодо дослідження природи помилок експертів (експертних помилок, помилковості висновків експертів) у кримінальному судочинстві значно підвищився, на що вказує ряд спеціальних досліджень [11; 13; 14], і зрозуміла актуалізація цієї проблематики в Україні у зв'язку із особливою увагою до питань верховенства права та справедливості навколо трансформацій гілок влади й громадянського суспільства, потрібних для здобуття повноцінного членства в ЄС. Незважаючи на це, серед фахівців немає єдності у ставленні до змісту визначення помилки експерта та інших суттєвих питань проблеми, що не може сприяти ефективному запобіганню, своєчасному виявленню та швидкому усуненню цих помилок і їх шкідливих наслідків, а самі експертні помилки продовжують належати до поширеного й недостатньо дослідженого правового явища.

Зазначене вказує на суттєві проблеми у визначенні поняття, видів, причин і наслідків помилок експерта в кримінальному судочинстві України й актуальність наукових досліджень, спрямованих на розв'язання зазначених проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із визначенням поняття, видів, причин і наслідків помилок експерта в кримінальному провадженні, досліджували у своїх працях В. М. Абрамова [3], В. П. Колмаков, В. К. Лисиченко [4, с. 275], В. Б. Первомайський [4], М. Г. Щербаковський [6] та інші науковці [10; 11; 13; 14], проте окремі проблеми, що виникли в національній слідчій і судовій практиці останніх років і пов'язані з експертним забезпеченням інтересів кримінального судочинства та його учасників, на сьогодні залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є визначення поняття, видів, причин і наслідків помилок експерта в кримінальному судочинстві України та способів розв'язання проблем, що нині зумовлюють помилки експертів під час проведення експертиз у національному кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Починаючи розгляд питань, спрямованих на визначення поняття помилки експерта в кримінальному судочинстві, здійснення класифікації таких помилок та з'ясування причин і наслідків цих помилок, потрібно одразу зазначити, що в словниках української мови слово «помилка» тлумачиться як неправильна думка або неправильна дія, неточність, заблудження [7, с. 556]; неправильність у вчинках, діях, підрахунках, написанні слова тощо [8]. Помилитися – означає припуститися помилки, бути обманутим, отримати хибний результат; допускати неправильність у зазначеному; неправильно робити що-небудь; складати неправильну думку, враження про когось або думати, допускаючи неточність; переплутувати що-небудь із чимсь однорідним або подібним [8].

Помилки належать до різних явищ будь-якої людської діяльності, тому вони розглядаються математикою, етикою, логікою, фізіологією, психологією та іншими науками, зокрема й правовими. Кожна галузь науки вивчає власні помилки, частіше без урахування специфічних рис помилок інших наук. У медицині проблеми помилок лікарів і лікування досліджуються в межах теорії ерології, в математиці – загальної теорії помилок, яка не розрізняє помилки людини й комп'ютера, тощо. І багато в чому специфіка експертних помилок обумовлена як станом розвитку проблеми помилок у базовій для певної експертної спеціальності галузі науки (хімії, фізиці, біології тощо), так і у споріднених спеціальних знаннях, об'єктах і предметах, що використовуються під час проведення судової експертизи (криміналістиці, теорії судової експертизи, теорії судових доказів тощо), оскільки помилки притаманні не лише людині,

а й роботі технічних пристроїв (технічні помилки), живій природі (рослинному та тваринному світу, де існують порушення обміну речовин і відхилення від норм функціонування, поведінки, розвитку). Тому причини помилок експертів можуть бути об'єктивними (похибки вимірювальних приладів, незафіксований вплив на об'єкти дослідження навколишнього середовища тощо) та суб'єктивними (самовпевненість, неухважність, захоплення помилковою експертною версією тощо). І хоч помилкові дії або висновки експерта відбуваються під впливом багатьох чинників, вирішальну роль у феномені експертної помилки відіграє особистий чинник, оскільки експерт у кримінальному провадженні, хоч і є незалежним від сторін і суду, але перебуває під певним впливом інтересів та емоційного стану різних осіб, з якими йому доводиться взаємодіяти та спілкуватися у зв'язку з проведенням у кримінальному провадженні експертизи.

До речі, таких осіб чимало, до них належать: 1) ініціатори-замовники експертизи, тобто ті, які призначили проведення експертизи або залучили експерта до провадження й безпосередньо спілкуються з ним і забезпечують надання відповідних експерту зразків, доступ його до певних об'єктів експертизи та реалізацію інших його процесуальних прав, дають оцінку висновку експерта під час кримінально-процесуального доказування, здійснюють оплату експертизи та (певною мірою) його послуг; 2) керівники й колеги експерта (якщо він працює в колективі певного структурного підрозділу експертної установи, де експертна робота організується керівником і здійснюється в умовах творчої взаємодії та внутрішнього контролю, а оцінка діяльності кожного експерта здійснюється, порівняно з іншими членами експертного колективу, за певними критеріями, серед яких традиційно показовими є кількість закінчених експертиз у певний період часу, строки проведення експертиз, суми оплачених експертгодин, витрати на експертизу, наявність скарг тощо); 3) особи, які є об'єктами експертизи або ті, які разом із експертом беруть участь у процесуальних діях, із якими експерту доводиться безпосередньо вступати в контакт і спілкуватися (підозрювані, потерпілі та інші учасники кримінального провадження). Увага експерта не обходить стороною й судову та дисциплінарну практику, що формується у зв'язку з оцінкою висновків експертів у судах і розглядом скарг осіб на експертів дисциплінарною палатою Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України. Увесь цей вплив завжди відбивається на свідомості експерта та зумовлює його мотивацію, зокрема й ту, що може спричинити й експертну помилку. Бувають випадки, коли сила розуму поступається силі емоцій, що спричиняє так звану помилку емоції [9, с. 16].

Помилка експерта відображає складну мотивацію здійснених експертом під час проведення експертизи дій і висновків експерта, є відображенням його внутрішнього світогляду. Вона частіше неоднозначна та суперечлива й може одночасно поєднуватись як з браком знань і їх забуванням, недостатністю досвіду та невиправданою впевненістю в ньому, об'єктивно складною експертною ситуацією, так і із свідомим нехтуванням нормативними вимогами та науково-методичними рекомендаціями, а також звичайною неухважністю. У таких ситуаціях вчинення експертної помилки наявна змішана форма вини експерта як умислу стосовно дій і необережності щодо результату, який настав, – помилкового висновку. Назавжди цю різницю в мотивації можна чітко диференціювати, виокремивши добросовісне заблудження від свідомо неправильної дії або висновку. Навіть не виключається експертна помилка «допущена навмисно, не випадково» [9, с. 17], якщо експерт із певних спонукань і цілей діяв навмисно неправильно, а для того, щоб видати свої умисні дії та міркування за помилкові й неумисні, приховав власний свідомий умисел, замаскувавши його як помилку, щоб не спричинити собі таких негативних наслідків, як за умисне неправильне чи противоправне діяння. Юридична відповідальність і людський осуд до особи, яка помилилась, значно м'якші, ніж до особи, яка зробила умисний вчинок. Навмисні помилки експертів частіше залишаються латентними, оскільки через дію загальної засади (конституційного принципу) презумпції невинуватості в кримінальному провадженні умисел експерта на вчинення таких помилок важко довести.

Не кожне упущення експерта варто вважати експертною помилкою, а лише те, що спричинило викривлення результатів судової експертизи та призвело до неправильних висновків експерта й знайшло своє відображення у висновку експерта як джерелі доказів у кримінальному провадженні.

Для дослідження проблеми помилок експерта під час проведення експертизи в кримінальному провадженні вагоме значення має правильна їхня класифікація, що дає змогу з'ясувати

закономірності їхнього виникнення та прогнозувати заходи для їхнього запобігання. Через те, що в сучасній криміналістиці та судовій експертології відсутні як єдині підстави для класифікації помилок експерта, так і докладне обґрунтування таких підстав, класифікація таких помилок може здійснюватися за різними критеріями і з різним обґрунтуванням.

Так, А. М. Біляков, Н. М. Ергард [10], А. А. Крупка, М. О. Кралюк, Л. Є. Дузь [11] поділяють помилки експерта на ґносеологічні (логічні та фактичні чи предметні) й операційні. В. М. Абрамова виокремлює нормативно-правові, зокрема процесуальні, методологічні й операційні [12]; І. Г. Зав'ялова, В. О. Горбенко, О. М. Дяченко, Н. О. Черкашина – процесуальні, методологічні й організаційно-управлінські [13]; К. Латиш, Є. Демидова, О. Домашенко, І. Колеснікова класифікують помилки експертів на технічні й аналітичні [14]; М. Г. Щербаковський вказує на наявність типових для певних етапів проведення експертизи та залежно від наслідків істотних, умовних і несуттєвих [6] тощо.

Причини експертних помилок також можуть покладатися в основу для класифікації помилок експертів через те, що вони можуть статися внаслідок: 1) недостатнього в експерта досвіду експертної діяльності, спеціальної фахової підготовки; 2) надмірної завантаженості експерта; 3) омани експерта; 4) тиску на експерта; 5) описки, неправильних підрахунків, неуважності; 6) небажаного збігу обставин у певній проблемній чи конфліктній експертній ситуації; 7) захоплення окремою експертною версією; 8) некритичного аналізу експертом вихідних даних, зразків та інших об'єктів; 9) виконання експертом необґрунтованих порад, рекомендацій і вказівок його колег і керівників; 10) недостатнє науково-технічне й інформаційне забезпечення експертної діяльності; 11) збоїв та огріхів техніки; 12) іншого спричинення.

Така поширена причина експертних помилок, як вплив (тиск) на експертів, безпосередньо пов'язується із забезпеченням їхньої незалежності. З цього приводу автори Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України 2023 року вважають, що експертна підтримка Національного антикорупційного бюро України повинна бути посилена через створення спеціальної експертної установи. Водночас, на їх думку, потрібно буде забезпечити незалежність експертів і менеджменту як від НАБУ, так і від сторонніх учасників [15, с. 471]. Ця позиція є привабливою, лише якщо способом забезпечення незалежності експертів обирається створення єдиної позавідомчої експертної служби, як свого часу слушно зазначала Н. І. Клименко, тобто судово-експертних установ, незалежних від міністерств і відомств, що займаються правоохоронною діяльністю [16, с. 8].

До експертних помилок призводить і відсутність належного нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності. Щоб зрозуміти масштабність і значення цієї проблеми, для кримінального судочинства достатньо вказати, що проводити експертизи з питань і об'єктів, які стосуються предмета експертизи, з якої експерт не є атестованим, забороняється, а оприлюднені на сайті Міністерства юстиції України реєстр атестованих судових експертів [17] і програма їхньої підготовки вказують на наявність 19 видів експертиз, 95 експертних спеціальностей [18]. В Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 [19], лише щодо такого виду експертиз, як криміналістична, йдеться про 24 підвиди, і якщо взяти до уваги один з них: експертизу матеріалів, речовин і виробів, то він передбачає атестацію експертів, переважно хіміків, з 13 експертних спеціальностей із дослідження: лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів, пластмас; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів тощо.

Затверджені наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2015 року № 301/5 Переліки видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям як обов'язкові для виконання додатки 5 і 6 до Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів [20], містять прогалини щодо експертних спеціальностей, атестація за якими дає змогу здійснювати експертизи. І як констатують окремі автори із наведенням прикладів у своїх наукових публікаціях, Міністерство юстиції України в своїй дисциплінарній практиці використовує ці прогалини власної нормативно-правової бази для здійснення тиску на експертів,

часто з метою захисту недобросовісних скажників, які прагнуть вплинути на висновки експертів з метою ускладнення чи унеможливлення їхнього використання як доказів судовими інстанціями, незважаючи на те, що за рішенням суду першої інстанції вони вже були визнані належними й допустимими доказами, і це призводить до тенденції витіснення кваліфікованих експертів із спеціалізованих судово-експертних установ [21, с. 32–34].

На нашу думку, під час розгляду питання про притягнення експерта до дисциплінарної відповідальності потрібно обов'язково передбачити з'ясування таких питань: характер помилки, яку зробив експерт; його мотиви й можливості для ефективного виправлення зробленої помилки; шкода, завдана внаслідок цієї помилки. Водночас дисциплінарною палатою Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України помилковими не повинні визнаватися дії або висновки експерта, якщо вони набули за процесуальними рішеннями суду позитивної оцінки та були покладені в основу його вироку або ухвали.

Виправлення умовних і несуттєвих помилок експертів може відбуватися в суді під час допиту експерта, який дає показання щодо причини помилки й пояснює її вплив на результати експертизи. В окремих випадках суд (слідчий суддя на стадії досудового розслідування) з цією метою з власної ініціативи або на підставі клопотання сторони кримінального провадження призначає нову чи повторну експертизу. У разі виявлення судом (слідчим суддею) істотної експертної помилки у висновку експерта він не може бути покладений в основу судового рішення (ухвали або вироку суду, ухвали слідчого судді).

Як уявляється, для того щоб зберегти цілісність системи кримінально-процесуальних відносин, порушених через несуттєву експертну помилку, неухважність експерта під час складання, оформлення та підписання висновку експерта, потрібна якась додаткова система правил для виправлення наслідків такої експертної помилковості та неухважності. Цілком очевидним способом розв'язання цієї проблеми є доповнення чинного Кримінального процесуального кодексу України [22] статтею 102¹ «Виправлення описок та очевидних арифметичних, технічних та інших несуттєвих помилок у висновку експерта», положеннями, що дещо нагадують ті, які закріплені в статті 379 «Виправлення описок та очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні» цього самого Кодексу, але є розрахованими на ситуації виявлення експертних помилок під час дослідження й оцінки висновку експерта на стадії досудового розслідування та в суді.

Отже, під помилкою експерта під час проведення експертизи в кримінальному провадженні варто розуміти неправильні судження, дії або висновки експерта, які об'єктивно відображають порушення законів логіки й нормативних положень, неправильне застосування експертної методики та науково-методичних рекомендацій у процесі проведення судової експертизи, що унеможливили виконання завдань цієї експертизи, а також бездіяльність експерта, допущена під час виконання судової експертизи, призначеної в кримінальному провадженні, якщо вона була ненавмисною. Саме ця остання ознака дає змогу відокремити помилку експерта від кримінального правопорушення проти правосуддя. Експерт водночас вважає, що його дії, висновки, бездіяльність є правильними. Але наслідки розглянутих суджень, дій чи бездіяльності, висновків експерта, незалежно від того, це добросовісне заблудження чи навмисний крок, стають жакливими, якщо призводять до судової помилки в кримінальному провадженні.

Висновки. Помилка експерта – це здійснені ненавмисно неправильні судження, дії або висновки експерта, які об'єктивно відображають порушення законів логіки й нормативних положень, неправильне застосування експертної методики та науково-методичних рекомендацій чи допущена ним бездіяльність під час проведення експертизи в кримінальному провадженні, що унеможливили виконання завдань цієї експертизи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матушевський і Матушевська проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 23.06.2011. URL : https://court.gov.ua/userfiles/file/court_gov_ua_sud5010/Konvenciya_z_prav/st_2/MATUSHEVSKYY%20AND%20MATUSHEVSKA.pdf

2. Хайло проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 13.02.2009. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_439?find=1&text=%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87#w1_16

3. Абрамова В. М. Експертні помилки: сутність, генезис, шляхи подолання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 18 с.
4. Радянська криміналістика. Криміналістична техніка і слідча тактика / колектив авторів : Ароцкер Л. Ю., Бритвіч Н. Г., Колмаков В. П., Колісниченко О. Н., Коновалова В. О., Лисиченко В. К. та ін. ; за заг. ред. В. П. Колмакова. Київ : Видавництво «Вища школа», 1973. 296 с.
5. Первомайський В. Б. Експертна посилка. Юридична енциклопедія: У 6-ти т. Т. 2 : Д – Й / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1999. С. 346.
6. Щербаковський М. Г. Слідчі та експертні помилки, що обумовлюють недопустимість експертного висновку. *Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики* : тези доп. учасників IX Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 7 черв. 2024 р. / НДІ публічної політики і соціальних наук. Харків, 2022. URL : <https://library.pp-ss.pro>
7. Новий словник української мови : у 4-х т. Т. 3 : Обє – Роб / укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Аконіт, 2000. 927 с.
8. Словник української мови online. Томи 1–14 (А – Преференція). URL : <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>
9. Мельник Я. Г. Помилки у системі традиційної логіки. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2019. 106 с.
10. Біляков А. М., Ергард Н. М. Експертні помилки в судово-медичній експертизі. Матеріали науково-практичних конференцій кафедри менеджменту охорони здоров'я / НМУ імені О. О. Богомольця. 2019. URL : <http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/933/1/Ekspertni%20pomulku%20v%20SME.pdf>
11. Крупка А. А., Кралюк М. О., Дузь Л. Є. Експертні помилки в судових інженерно-технічних дослідженнях в галузі безпеки життєдіяльності. URL : [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5\(11\)-61-69](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5(11)-61-69)
12. Абрамова В. М. Класифікація помилок судового експерта. *Вісник Академії правових наук*. Харків : Право, 2004. № 2 (37). С. 189–197.
13. Помилка та її значення в судово-експертній діяльності / Зав'ялова І. Г., Горбенко В. О., Дяченко О. М., Черкашина Н. О. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 2(3). С. 31–39. DOI 10.37025/1992-4437/2018-30-2-31
14. Латиш К., Демидова Є., Домашенко О., Колеснікова І. Експертні помилки під час проведення окремих видів судових експертиз у сфері інформаційних технологій. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 93–99. URL : <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2326>
15. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році. URL : <https://parlament.org.ua/analytics/shadow-report-justice/>
16. Клименко Н. І. Концептуальні питання судової експертизи. *Криміналістика і судова експертиза*. 2009. Випуск 55. С. 3–8.
17. Реєстр атестованих судових експертів. URL : https://minjust.gov.ua/legal_expertise
18. Програми підготовки (стажування) судових експертів. URL : https://minjust.gov.ua/legal_expertise/program_sudexpert
19. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
20. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text>
21. Белкін Л. М. Питання забезпечення кадрового потенціалу експертів з оцінки об'єктів у нематеріальній формі – фінансових інтересів. *Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного стану* : матеріали IV Всеукраїнського форуму судових експертів, м. Львів, 7 червня 2024 р. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. С. 31–34.
22. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

REFERENCES

1. Matushevskyy i Matushevska proty Ukrayiny : rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 23.06.2011. URL : https://court.gov.ua/userfiles/file/court_gov_ua_sud5010/Konvenciya_z_prav/st_2/MATUSHEVSKYY%20AND%20MATUSHEVSKA.pdf [in Ukrainian].
2. Khaylo proty Ukrayiny : rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny vid 13.02.2009. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_439?find=1&text=%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87#w1_16 [in Ukrainian].
3. Abramova V. M. Ekspertni pomylky: sutnist, henezys, shlyakhy podolannya : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kyiv, 2005. 18 s.
4. Radyanska kryminalistyka. Kryminalistychna tekhnika i slidcha taktyka / Kolektyv avtoriv : Arotsker L. YU., Brytvich N. H., Kolmakov V. P., Kolisnychenko O. N., Konovalova V. O., Lysychenko V. K. ta in. ; za zah. red. V. P. Kolmakova. Kyiv : Vydavnytstvo «Vyscha shkola», 1973. 296 s. [in Ukrainian].
5. Pervomayskyy V. B. Ekspertna posylka. Yurydychna entsyklopediya : U 6 t. T. 2 : D – Y / redkol. : Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Kyiv : Vydavnytstvo «Ukrayinska entsyklopediya» imeni M. P. Bazhana, 1999. S. 346 [in Ukrainian].
6. Shcherbakovskyy M. H. Slidchi ta ekspertni pomylky, shcho obumovlyuyut nedopustymist ekspertnoho vysnovku. *Teoretychni ta prykladni problemy sudovoyi ekspertyzy i kryminalistyky* / NDI publichnoyi polityky i sotsialnykh nauk. Kharkiv, 2022. URL : <https://library.pp-ss.pro> [in Ukrainian].
7. Novyy slovnyk ukrayinskoyi movy : u 4-kh t. T. 3 : Obe – Rob / ukladachi : V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko. Kyiv : Akonit, 2000. 927 s.
8. Slovnyk ukrayinskoyi movy online. Tomy 1–14 (A – Preferentsiya). URL : <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0> [in Ukrainian].
9. Melnyk Ya. H. Pomylky u systemi tradytsiynoyi lohiky. Ivano-Frankivsk : Prykarpatskyy natsionalnyy universytet imeni Vasylya Stefanyka, 2019. 106 s. [in Ukrainian].
10. Bilyakov A. M., Erhard N. M. Ekspertni pomylky v sudovo-medychniy ekspertyzi. Materialy naukovo-praktychnykh konferentsiy kafedry menedzhmentu okhorony zdorovya / NMU imeni O. O. Bohomoltsya. 2019. URL : <http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/933/1/Ekspertni%20pomulku%20v%20SME.pdf> [in Ukrainian].
11. Krupka A. A., Kralyuk M. O., Duz L. Ye. Ekspertni pomylky v sudovykh inzhenerno-tekhnichnykh doslidzhennyakh v haluzi bezpeky zhyttyediyalnosti. URL : [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5\(11\)-61-69](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5(11)-61-69) [in Ukrainian].
12. Abramova V. M. Klasyfikatsiya pomylok sudovoho eksperta. *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk*. Kharkiv : Pravo, 2004. № 2(37). S. 189–197.
13. Pomylka ta yiyi znachennya v sudovo-ekspertniy diyalnosti / Zavyalova I. H., Horbenko V. O., Dyachenko O. M., Cherkashyna N. O. *Kryminalistychnyy visnyk*. 2018. № 2(3). S. 31–39. DOI 10.37025/1992-4437/2018-30-2-31 [in Ukrainian].
14. Latysh K. V., Demidova E. V., Domashenko O. V., Kolesnikova Y. V. Ekspertni pomylky pid chas provedennya okremykh vydiv sudovykh ekspertyz u sferi informatsiynykh tekhnolohiy. *Yuridicheskyy bulletin*. 2022. № 2. S. 93–99. URL : <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2326> [in Ukrainian].
15. Tin'ovyy zvit do rozdil 23 «Pravosuddya ta fundamental'ni prava» Zvitu Yevropeys'koyi komisiyi shchodo Ukrayiny u 2023 r. URL : <https://parlament.org.ua/analytics/shadow-report-justice/> [in Ukrainian].
16. Klimenko N. I. Kontseptual'ni pytannya sudovoyi ekspertyzy. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza*, 2009. Vypusk 55. S. 3–8.
17. Reyestr atestovanykh sudovykh ekspertiv. URL : https://minjust.gov.ua/legal_expertise [in Ukrainian].
18. Prohramy pidhotovky (stazhuvannya) sudovykh ekspertiv. URL : https://minjust.gov.ua/legal_expertise/program_sudexpert [in Ukrainian].
19. Instruktsiya pro pryznachennya ta provedennya sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzen': nakaz Ministerstva yustytisyi Ukrayiny 08.10.1998 № 53/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian].

20. Polozhennya pro Tsentral'nu ekspertno-kvalifikatsiyu komisiyu pry Ministerstvi yustytisiy Ukrainy ta atestatsiyu sudovykh ekspertiv: nakaz Ministerstva yustytisiy Ukrainy vid 03.03.2015 № 301/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> [in Ukrainian].

21. Byelkin L. M. Pytannya zabezpechennya kadrovoho potentsialu ekspertiv z otsinky ob'yektiv u nematerial'niy formi – finansovykh interesiv. Sudovo-ekspertna diyal'nist': zberezheniya naukovooho ta kadrovoho potentsialu v umovakh voyennoho stanu : materialy IV Vseukrayins'koho forumu sudovykh ekspertiv, m. L'viv, 7 chervnya 2024 r. Odesa : Vydavnytstvo «Yurydyka». S. 31–34 [in Ukrainian].

22. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy : vid 13 kvitnya 2012 roku № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

O. V. Baulin. CONCEPTS, TYPES, CAUSES AND CONSEQUENCES OF EXPERT ERRORS IN CRIMINAL PROCEEDINGS OF UKRAINE

The scientific article highlights topical issues arising from the results of the study of the concept, types, causes and consequences of expert errors in criminal proceedings in Ukraine. The essence of the concept of expert errors in criminal proceedings is revealed, their systemic properties are noted. It is indicated that an expert's error is an unintentionally incorrect judgment, action or conclusion made by an expert, which objectively reflects a violation of the laws of logic and regulatory provisions, incorrect application of expert methodology and scientific and methodological recommendations, or inaction committed by him during an examination in criminal proceedings, which made it impossible to fulfill the tasks of this examination. The classification of expert errors in criminal proceedings is carried out and the characteristics of certain types of expert errors, their causes and consequences are given. Attention is drawn to modern scientific discussions around the problem of expert errors in criminal proceedings, to the existing shortcomings of legal regulation and the implementation of criminal procedural activities in Ukraine, which cause expert errors. Ways to solve these problems are proposed.

Keywords: expert opinion; pre-trial investigation; expert; examination, criminal proceedings, classification of expert errors; criminal procedure, expert error.